

Professor emeritus

Zygfryd Gehrman,

direktor Centra za njemačke
i europske studije
Sveučilišta u ZagrebuStudenti iz jugoistočne Europe
priželjkuju skoro pristupanje
Europskoj uniji.RAZGOVARAO I SNIMIO: **Branko Nad**Konferencija *Europa kao nada*

Konferenciju *Europa kao nada? Susret politike i studenata. Ideje i stavovi studenata iz jugoistočne Europe, Hrvatske i Njemačke* na Sveučilištu u Zagrebu organizirao je Centar u suradnji sa Zakladom Hanns-Seidel, a uz potporu Sveučilišta u Zagrebu.

Konferenciju su osmislili, koncipirali i proveli **prof. dr. sc. Rainer Liedtke** sa Sveučilišta Regensburg i **dr. sc. Zygfryd Gehrman**, **prof. emer.**, direktor hrvatsko-njemačkoga Centra za njemačke i europske studije Sveučilišta u Zagrebu.

Cilj konferencije bio je predstaviti rezultate projekta kojim se željelo ustanoviti što studenti u jugoistočnoj Europi, Hrvatskoj i Njemačkoj misle o Europi, koje nade za sebe i svoju budućnosti povezuju s pojmom Europe i u čemu vide izazove, probleme i prilike „projekta Europa”. U tu su svrhu studenti različitih fakulteta pisali slobodne eseje o temi *Europa kao nada?* Te su eseje pisali anonimno, na svom materinskom jeziku, a potom su ih

visokoškolski nastavnici analizirali prema određenim kriterijima. Sudjelovala su sveučilišta iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Grčke, Hrvatske, Kosova, Njemačke, Sjeverne Makedonije i Srbije.

Na prvoj su konferencijskom sekciji visokoškolski nastavnici prezentirali rezultate studentskih eseja uz popratnu raspravu, a na drugoj su sami studenti održali kratka izlaganja o zastupljenosti Europe u njihovoj akademskoj svakodnevici. Uvod u taj drugi podij bilo je izlaganje **Tomislava Sokola**, člana Europskoga parlamenta.

U trećoj sekciji su studenti, zajedno s drugim sudionicima konferencije, raspravljali s **prof. dr. sc. Juricom Pavičićem**, prorektorom za međunarodnu i međuinstitucijsku suradnju Sveučilišta u Zagrebu, i s **mr. sc. Antonijom Gladovićem**, voditeljicom Agencije za mobilnost i programe EU Republike Hrvatske, o mobilnosti i o europskim perspektivama studija i sveučilišta.

EUROPA KAO NADA

Konferenciju su svojim pozdravnim obraćanjima i uvodnim izlaganjima otvorili **prof. dr. sc. Jurica Pavičić**, prorektor za međunarodnu i međuinstitucijsku suradnju Sveučilišta u Zagrebu, **professor emeritus Zygfryd Gehrman**, direktor Centra za njemačke i europske studije (CGES) Sveučilišta u Zagrebu, **dr. Klaus Fiesinger**, regionalni voditelj za jugoistočnu Europu Zaklade Hanns-Seidel, i **doc. dr. sc. Iva Ivanković**, državna tajnica u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i mladih RH.

Jednostavna pristupačnost informacijama kojima upravljaju algoritmi ne vodi bezuvjetno do više znanja, nego često do mješkura informacija i do potvrde prividnoga znanja.

Uvodno predavanje *Europa u znanstvenom diskursu – perspektive i izazovi kontinenta* održao je **prof. dr. sc. Hrvoje Špehar** s Fakulteta političkih znanosti Sveučilište u Zagrebu.

Konferencija je bila simultano prevodena, a radni su jezici bili hrvatski i njemački.

Pitali smo profesora Gehrmana otkud ideja i potreba za organizacijom konferencije *Europa kao nada?* Kaže kako se već dugi niz godina znanstveno i jezično-politički bavi konceptima Europe te

posljedicama i implikacijama procesa europskih integracija za akademsko i školsko obrazovanje. Taj je proces, kaže, osobito za zemlje kandidatkinje u jugoistočnoj Europi bio i jest povezan s velikim nadama, ali i s nerealnim očekivanjima, kao i s nedovoljnim poznavanjem činjenica.

- To vrijedi i u suprotnom smjeru. Tako je, primjerice, znanje o Hrvatskoj u Njemačkoj ograničenog dosega. Na toj je osnovi moguć nastanak nesporazuma i lomova u odnosima, koji mogu uzrokovati krize, pojačavati ih i ugroziti proces integracija. Tomu se sveučilište može, bolje rečeno, tomu bi se sveučilište trebalo suprotstaviti europski usmjerenim akademskim obrazovanjem. U toj je perspektivi 2023. osnovan Centar za njemačke i europske studije Sveučilišta u Zagrebu.

A zašto „nada”, pitamo našeg sugovornika. Nada za profesora emeritusa Gehrmana znači da je Europa – a to je dakako više nego samo Europska unija – otvorena za suradnju te da možemo i moramo iskoristiti tu priliku zajedničkoga demokratskog razvoja kako bismo sačuvali mir.

- S druge je, pak, strane nada i obećanje, koji ne proizlaze sami po sebi, nego ga svojim angažmanom mora ostvariti svaka generacija. U suprotnom postoji opasnost da se Europa kao zajednički „projekt” opet raspadne te da se demokratski razvoj u Europi dovede u pitanje.

Studenti su na konferenciji iznosili svoja iskustva, ideje i stavove. Kako oni gledaju na Europu, Europsku uniju, zajedničko tržište, slobodnu razmjenu znanja i znanosti?

Jedan od rezultata projekta i same konferencije jest da se studentske predodžbe o Europi doduše razlikuju od zemlje do zemlje, ovisno o društvenim, političkim i osobnim iskustvima s europskim integracijskim procesima, i da studenti te procese, osobito u zemljama pristupnicama EU-u, kritički promatraju. No, uopćeno gledano, u esejima studenata iz jugoistočne Europe prevladava nada u skoro pristupanje Europskoj uniji. Tu se pokazuje i najvažnija razlika u esejima iz zemalja članica EU-a i iz jugoistočnoeuropskih zemalja kandidatkinja za članstvo u EU. Na osnovi različitog europskog političkog položaja, razvidna je razlika u percepciji problema vezanih uz europski integracijski proces između tih dviju skupina zemalja. Neovisno o tim razlikama, studenti su ipak izrazili želju za snažnijom zastupljenošću Europe u akademskoj svakodnevici i u visokoškolskoj nastavi. Često iz perspektive studenata, pogotovo onih iz jugoistočne Europe, u sklopu studija nedostaju najosnovnija znanja o EU-u te o Europi općenito. Pitanje kako bi, uzimajući u obzir specifičnosti svake pojedine zemlje, ta europska dimenzija trebala izgledati u sklopu studija i u akademskoj svakodnevici na partnerskim sveučilištima i u kojem bi se opsegu mogla realizirati, ostalo je otvoreno, što je i bilo za očekivati. No svi su sudionici konferencije zdušno zagovarali nužnost iniciranja i omogućavanja takvog razvoja.

SVIJET NA DLANU

🔗 **Nove generacije mladih puno su mobilnije nego studenti prije 20-30 godina, nove tehnologije omogućile su im da imaju „svijet na dlanu”. Znaju li oni to iskoristiti?**

Ovdje je prisutna očigledno najveća razlika među generacijama. Za studente svih partnerskih zemalja uporaba novih tehnologija i „surfanje” po svijetu samo je po sebi razumljivo. U tom je pogledu uporaba novih tehnologija dio svakodnevnog života. No, jednostavna pristupačnost informacijama kojima upravljaju algoritmi ne vodi bezuvjetno do više znanja, nego često do mjehura informacija i do potvrde prividnog znanja. To djelomično objašnjava i nedostatak znanja o procesima EU-a. I ovdje bi u sklopu razvoja medijske kompetencije valjalo uključiti i europsku dimenziju studija.

Kakva je uloga profesora, iskusnih znanstvenika poput Vas, da ih u tome vodite, usmjeravate, savjetujete?

Svi visokoškolski nastavnici i studenti koji su sudjelovali u projektu izrazili su želju za daljnjim radom u tom području te za razvojem nastavka projekta u suradnji sa Zakladom Hanns-Seidel. Taj bi se projekt trebao baviti izazovima i perspektivama europske dimenzije akademske nastave s regionalnim težištem jugoistočne Europe.

Projekt je pokazao da rad na europskom usmjeravanju studija i akademske svakodnevice pred sveučilišne nastavnike i studente postavlja nove izazove i dovodi u pitanje tradicionalnu predodžbu

o njihovim ulogama. Obje se grupacije moraju međusobno približiti i učiti jedna od druge. Studenti moraju naučiti kako se kritički izraziti u zaštićenom sveučilišnom prostoru te raditi na tome što bi Europa za njih mogla značiti. Visokoškolski nastavnici morali bi, pak, uključiti ta studentska iskustva u kurikulum razmatranja europske dimenzije studijskih programa i studiranja. Studentski eseji i rasprava s donositeljima obrazovno-političkih odluka na samoj su konferenciji već označili početak razvoja u tom smjeru.

Većina mladih vlada uglavnom samo jednim jezikom - engleskim. Samo manji dio njih raspolaže znanjem drugih jezika na razini koja nadilazi početničku. Iza toga stoji vjerovanje mnogih da je engleski dovoljan za globalnu komunikaciju i mobilnost.

🔗 **Jeste li tijekom konferencije Europa kao nada? Doznali od studenata kako gledaju na napete geopolitičke odnose, rat u Ukrajini, migrantske grize, ekonomsku nesigurnost? Boje li se odlaziti na mobilnosti i akademske razmjene?**

Napeti geopolitički odnosi, rat u Ukrajini ili nesigurna gospodarska situacija bili su, doduše, prisutni kao pozadina studentskih priloga u raspravama, ali nisu dominirali. Više su prevladavale prilike koje procesi europskih integracija donose za studente te načelno pozitivni stavovi prema mobilnosti i akademskoj razmjeni. No Europska unija, ministarstva znanosti i sveučilišta svakako bi morali poboljšati uvjete za sudjelovanje u programima mobilnosti. To su pogotovo istaknuli studenti iz jugoistočne Europe. Razmjena informacija često je nedostatna, stipendije iz programa EU su premale za boravak u inozemstvu.

🔗 **Znamo za tijesnu suradnju Sveučilišta u Zagrebu i Sveučilišta u Regensburgu. Kakvi su znanstveni i akademski odnosi na razini dviju država, kako ih unaprijediti?**

Znanstveni i akademski odnosi između Hrvatske i Njemačke su, općenito govoreći, dobri. No, osnutkom Centra za njemačke i europske studije kao zajedničke institucije sveučilišta u Zagrebu i Regensburgu, u suradnji s Institutom Leibniz za proučavanje istočne- i jugoistočne Europe (IOS, Regensburg), oba sveučilišta krenula su i korak dalje u smjeru internacionalizacije i znanstvene suradnje između Hrvatske i Njemačke. Ovdje nije više riječ samo o produbljivanju hrvatsko-njemačke suradnje nego i o razvoju regionalnoga središta za europske integracije u području znanosti i obrazovanja u regiji Jugoistočne Europe. U tom smislu Centar nastoji surađivati u visokoškolskoj nastavi i znanosti u raznim

disciplinama, razvijati zajedničke projekte nastavnog i istraživačkog tipa, kao i unaprijedivati međunarodne istraživačke i sveučilišne mreže. Dodatno težište čini poticanje višejezičnosti u znanosti i akademskom obrazovanju, i to s naglaskom na njemačkom kao povijesnom jeziku sporazumijevanja u Hrvatskoj i dijelovima jugoistočne Europe. Tu se ubraja i suradnja na daljnjem razvoju Croaticuma na Sveučilištu Regensburg, čijem je osnivanju Centar značajno pridonio. Dugoročni je cilj Centra obrazovati stručnjake za njemačke studije i za pitanja europske integracije u jugoistočnoj Europi, koji će potom svoju ekspertizu moći primijeniti u područjima visokog školstva, školstva, politike, gospodarstva i uprave. Time su otprilike skicirani obrisi djelatnosti Centra, koja hrvatsko-njemačku suradnju može postaviti na nove osnove.

NAČIN UČENJA U NJEMAČKOJ ZA HRVATE JE NEUOBIČAJEN

🔗 **Koliko naših studenti uopće zna o Njemačkoj kao znanstveno-akademskom odredištu? Drugim riječima, znaju li što ih ondje čeka?**

Unatoč svim informacijama posredstvom interneta, tradicionalno dobrim i intenzivnim znanstvenim odnosima između Hrvatske i Njemačke te radu Goethe Instituta i Njemačke službe za akademsku razmjenu (Deutscher Akademischer Austauschdienst DAAD) u Hrvatskoj, Njemačka kao znanstveno odredište većini je studenata nepoznata. No, to čini i draž novoga snači se u nekom drugom jeziku, drugoj kulturi i drukčijem znanstvenom krajoliku. Smatram da je prije svega način učenja u Njemačkoj mnogim studentima iz Hrvatske neuobičajen. U pravilu se na njemačkim sveučilištima već vrlo rano zahtijeva samostalno kritičko mišljenje i samostalni razvoj istraživačkih pitanja. Ako su, pak, studenti naviknuti znanstvene sadržaje

učiti napamet i rekapitulirati ih, opisani zahtjevi studija u Njemačkoj predstavljaju veliku promjenu. Neki drugi aspekti studiranja u Njemačkoj slični su onima u Hrvatskoj.

🔗 **Jezik danas više nije problem, mladi se služe i s nekoliko jezika. U čemu im onda treba najviše pomoći kako bi ostvarili svoje akademske snove o mobilnosti i usavršavanju preko granice?**

To je, nažalost, zabluda. U pravilu većina mladih vlada uglavnom samo jednim jezikom engleskim. Samo manji dio njih raspolaže znanjem drugih jezika na razini koja nadilazi početničku. Iza toga stoji vjerovanje mnogih da je engleski dovoljan za globalnu komunikaciju i mobilnost. To je doduše u neku ruku točno, ali, na primjer, za studiranje u Njemačkoj potrebno je naučiti njemački na akademskoj razini. To pred obrazovni i znanstveni sustav stavlja imperativ da se postavi višejezično, a ne samo anglofonski, što u velikoj mjeri odgovara višejezičnoj tradiciji u Hrvatskoj i na nju se nadovezuje. I ovdje Centar nastoji, u skladu s višejezičnim temeljima europskoga projekta projekta EU-a, poticati i unaprijedivati višejezičnost u istraživanjima, visokoškolskoj nastavi i u međunarodnoj znanstvenoj suradnji. **///**

KRATKI ŽIVOTOPIS

Dr. sc. Zygfryd Gehrman, prof. emer., direktor je hrvatsko-njemačkoga Centra za njemačke i europske studije Sveučilišta u Zagrebu CGES (Sveučilište u Zagrebu, Sveučilište Regensburg) i vanjski je suradnik na Fakultetu hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu.

Studij germanistike, sociologije i političkih znanosti završio je na Sveučilištu u Münsteru, a doktorirao je na Sveučilištu u Siegenu u području germanističke lingvistike 1988.

Visokoškolski nastavnik na Sveučilištu u Zagrebu je od 1995. (Filozofski fakultet, Učiteljski fakultet, Fakultet hrvatskih studija) te na Sveučilištima Nitra/Slovačka, Sarajevo, Münster, Siegen, Teheran i Klagenfurt.

Znanstvene dužnosti na Sveučilištu u Zagrebu: osnivač i voditelj Pojačanog studija njemačkog jezika (1998. – 2005.) na Učiteljskoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu, potom predstojnik Katedre za obrazovanje učitelja njemačkog jezika – interkulturalna germanistika (2006. – 2009.) na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, osnivač i voditelj hrvatsko-njemačkoga Centra za europsko obrazovanje na Učiteljskom fakultetu (Sveučilište u Zagrebu, Sveučilište Münster), 2007. – 2015., voditelj međunarodnoga združenoga diplomskoga studija *Management und Beratung für Europäische Bildung/Management and Counseling for European Education*, 2009. – 2013.

Aktualna područja rada i istraživanja: europske jezične politike, višejezičnost i internacionalizacija znanosti, kulturnoznanstvene studije o konceptima nacije i kulture, međukulturalna komunikacija.